

Tjänsteskrivelse

Datum

2024-09-24

Vår referens

Jenny Lindvall

Utvecklingssamordnare

jenny.lindvall2@malmö.se

Remiss angående Remiss Justitiedepartementet - Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga (SOU 2024:39)

ASN-2024-17472

Sammanfattning

Justitiedepartementet har gett Malmö stad möjlighet att lämna synpunkter på delbetänkandet *Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga SOU 2024:39*.

Utredningen föreslår att ungdomsreduktionen för lagöverträdare i åldrarna 18–20 år avskaffas helt, även för brott med lägre straffvärde. Ungdomsreduktionen för lagöverträdare i åldrarna 15–17 år förändras så att ålder ges mindre betydelse. En skärpning av påföljden ungdomsövervakning samt en ny påföljd; utvidgad ungdomsövervakning, föreslås. Verkställighet av den nya påföljden ska inledas på kriminalvårdsanstalt i två månader. Den nya påföljden kommer att vara alternativ till fängelse för 15-17-åringar.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ser positivt på förslagen i delbetänkandet med vissa reservationer.

Förslag till beslut

1. Arbetsmarknads- och socialnämnden godkänner yttrandet avseende Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga (SOU 2024:39) enligt förvaltningens förslag.
2. Arbetsmarknads- och socialnämnden skickar yttrandet till kommunstyrelsen.
3. Arbetsmarknads- och socialnämnden justerar paragrafen omedelbart.

Beslutsunderlag

- Delbetänkande av Utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare - Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga (SOU 2024:39)
- G-Tjänsteskrivelse - Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga (SOU 2024:39)
- Förslag till yttrande - Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga (SOU 2024:39)

Beslutsplanering

Arbetsmarknads- och socialnämnden 2024-09-27

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen; registrera.stk@malmo.se

Ärendet

Justitiedepartementet har gett Malmö stad möjlighet att lämna synpunkter på delbetänkandet *Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga SOU 2024:39*. Arbetsmarknads- och socialnämnden har mottagit betänkandet på remiss från Stadskontoret. Utredningens slutbetänkande kommer att redovisas i januari 2025 och kommer bland annat behandla frågan om straffbarhetsåldern bör ändras.

Nedan följer de centrala förslagen i delbetänkandet.

Ungdomsreduktionen för lagöverträdare i åldrarna 18–20 år avskaffas

Med ungdomsreduktion menas i detta sammanhang att unga personer som begår brott får ett lindrigare straff än vuxna. Utredningen föreslår att lagöverträdarens ungdom inte vid något tillfälle ska beaktas vid straffmätningen när det är fråga om lagöverträdare i åldersgruppen 18–20 år.

2022 avskaffades ungdomsreduktionen vid allvarlig brottslighet för de lagöverträdare som har fyllt 18 år vid brottet. Med allvarlig brottslighet menas brott med minimistraff ett års fängelse och brott med straffvärde om ett års fängelse eller mer. Eftersom ungdomsreduktionen sedan tidigare har avskaffats i den berörda åldersgruppen för allvarliga brott, får utredningens förslag enbart betydelse vid brott med lägre straffvärde än ett års fängelse.

Förslaget medför att fängelsestraff som döms ut blir längre än idag. Fängelsestraff kommer många gånger, på samma sätt som i dag, att kunna ersättas med villkorlig dom och skyddstillsyn.

Ungdomsreduktionen för lagöverträdare i åldrarna 15–17 år förändras

Utredningens uppdrag har varit att föreslå ändringar som innebär att ålder ges minskad betydelse vid straffmätningen för lagöverträdare i åldersgruppen 15 -17 år. Unga lagöverträdare i åldersgruppen särbehandlas i straffrättsligt hänseende. Ett skäl för det är att barn inte anses ha nått sådan mognad och ansvarsförmåga att de bör behandlas

som vuxna. De anses också vara särskilt känsliga för de konsekvenser som straffrättsliga ingripanden kan leda till.

Utredningen har bedömt att det skulle innebära ett allt för stort steg bort från principen om att unga lagöverträdare ska särbehandlas att helt ta bort ungdomsreduktionen i åldersgruppen 15–17 år, ens för de allvarligaste brotten. En sådan ordning föreslås därför inte. Utredningen föreslår i stället att 29 kap.7 § brottsbalken ska ändras på så sätt att ungdomsreduktion i fortsättningen ska göras i *skälig omfattning*. I rättspraxis görs ungdomsreduktionen enligt en schematisk modell som kvotdelar av straffvärdet enligt en fallande skala utifrån ålder.

Brottsutvecklingen bland vissa barn och unga innebär att fler unga lagöverträdare döms för allvarliga brott som inte bara är impulshandlingar eller ett uttryck för ungdomligt oförstånd. Omvänt finns det också fall där den unges bristande ansvarsförmåga och omdöme inte tas i tillräckligt beaktande vid en schematisk tillämpning av ungdomsreduktionen.

Utredningens förslag om ungdomsreduktion i *skälig omfattning* kan kräva att rätten gör en mer nyanserad bedömning än vad som följer av enbart tillämpning av den schematiska modellen.

Skärpning av påföljden ungdomsövervakning

Ungdomsövervakning infördes som påföljd i januari 2021 efter att det hade konstaterats i flera utredningar att det saknades en lämplig och trovärdig reaktion för unga lagöverträdare på allvarlig brottslighet.

Utredningen föreslår att det inte längre ska gå att döma ut påföljdscombinationen ungdomsvård i förening med böter eller ungdomstjänst. Det kommer att leda till att ungdomsövervakning döms ut i fler fall där påföljden hittills blivit ungdomsvård i kombination med böter eller ungdomstjänst.

Det ska inte längre vara obligatoriskt för Kriminalvården att göra en halvtidsprövning av den dömdes rörelseinskränkningar. Kriminalvården ska också få fler möjligheter att utöva tillsyn över den dömde, bland annat genom att göra fler hembesök.

Ny påföljd - utvidgad ungdomsövervakning

I utredningen föreslås att en ny påföljd införs. Den har gemensamma inslag med ungdomsövervakning men är betydligt mer ingripande för att den ska kunna tillämpas dels vid allvarligare brottslighet, dels vid återfall i allvarlig brottslighet.

Tiden för utvidgad ungdomsövervakning ska överstiga ett år och får bestämmas till högst tre år. Utvidgad ungdomsövervakning ska förenas med rörelseinskränkningar som ska övervakas med elektronisk kontroll. Inskränkningarna ska gälla varje kväll och natt, liksom all annan dagtid än den tid som den dömde förvärvsarbetar, deltar i utbildning eller organiserade fritidsaktiviteter, gör vårdbesök eller ägnar sig åt inköp och liknande åtgärder. Den dömde ska ha rätt att under viss tid kunna ägna sig åt aktiviteter som han eller hon själv framställer önskemål om.

Verkställighetsplaneringen ska göras på ungdomsavdelning i kriminalvårdsanstalt under två månader. Det är ett sätt att få den dömda att inte återvända till sin gamla miljö innan verkställighetsplanen är upprättad. Det är också ett sätt att inskräpa allvaret i den brottslighet som den dömda har befunnits skyldig till och att åstadkomma en påföljd som utgör ett trovärdigt, proportionerligt och tillräckligt ingripande alternativ till fängelse.

I verkställighetsplaneringen ingår att Kriminalvården i samverkan med socialtjänsten behöver bedöma om den dömdes hemförhållanden är tillräckligt bra för att hemarresten ska kunna fungera i praktiken. En särskild aspekt som måste uppmärksammas under verkställighetsplaneringen är hur hemarresten kan förväntas påverka minderåriga syskon och andra familjemedlemmar som bor tillsammans med den dömda

Förvaltningens överväganden

Socialtjänsten och de rättsvårdande myndigheterna har olika roller. Socialtjänstens insatser utgår från barnets behov av stöd och skydd och de rättsvårdande myndigheternas insatser ska markera att samhället tar avstånd från den brottsliga verksamheten, själva brottet. Socialtjänsten och de rättsvårdande myndigheterna har ett gemensamt intresse av att förhindra och motverka att barn involveras i organiserad brottslighet.

Flera andra utredningar pågår eller har nyligen avslutats och de samlade konsekvenserna av förändringar i kriminalpolitiken är svåra att överblicka. Det kommer vara möjligt först när förslagen har trätt i kraft och tillämpats under en tid.

Förvaltningen ser positivt på förslagen i delbetänkandet med vissa reservationer och vill särskilt belysa följande:

7.3.4 Ungdomsreduktion bör göras i skälig omfattning

Förvaltningen instämmer i utredningens bedömning om att ungdomsreduktionen för barn bör kvarstå utifrån de allvarliga negativa konsekvenser det skulle innebära att ta bort den.

Utredningen har inte i tillräcklig omfattning analyserat vilka konsekvenser en minskad straffreduktion kommer att få för barn som begår brott. Utredningen har inte gett svar på om en minskad straffreduktion kommer att leda till minskad brottslighet bland barn. Det behövs en analys av om strängare straff kan resultera i att barn blir mer involverade i brottslighet och att risken för fortsatt brottslighet ökar. Det finns en risk att strängare straff får en kontraproduktiv effekt genom att stränga straff blir en merit för barn som redan vistas i kriminella miljöer. Straffet riskerar att kvalificera honom eller henne till att få nya mer avancerade uppdrag högre upp i hierarkin i ett kriminellt nätverk.

Alternativa lösningar behöver övervägas, till exempel om fokus på rehabilitering och stöd är mer effektivt för att minska brottslighet bland barn än strängare straff.

Utredningens slutbetänkande kommer att redovisas i januari 2025 och kommer bland annat behandla frågan om straffbarhetsåldern bör ändras. Effekterna av minskad ungdomsreduktion kommer då i ett annat ljus. Om straffbarhetsåldern ändras så att barn yngre än 15 år kommer att dömas för brott är det troligt att vårdinriktade påföljder behövs. Det är då olyckligt om möjligheten att döma till ungdomsvård har blivit mindre genom att en förskjutning i tillämpningen av ungdomspåföljderna har gjorts.

I januari 2022 avskaffades ungdomsreduktionen vid allvarlig brottslighet för unga i åldern 18-20 år. Antalet barn under 18 år som har varit misstänkta för allvarlig brottslighet har under samma period blivit fler. Det skulle vara önskvärt att utredningen analyserar om det finns en risk att den allvarliga brottsligheten ökar i den yngre åldersgruppen när straffen ökar för äldre barn och unga, risken för ett samband behöver utredas.

Förvaltningen anser att det skulle vara önskvärt att följa eventuella effekter av strängare straff på nationell nivå.

11. Utvidgad ungdomsövervakning - en ny påföljd

Förvaltningen ser positivt på en mer ingripande påföljd för barn som inte innebär fängelsestraff. Den nya påföljden kan bli ett rimligt steg i straffskalan mellan ungdomsövervakning och fängelse för barn.

Förvaltningen har positiva erfarenheter av samarbetet med Kriminalvården i samband med verkställighet av ungdomsövervakning. Förvaltningen utgår ifrån att Kriminalvården, om förslaget antas, anpassar verksamheten till att möta de behov som barn har, särskilt när det gäller verksamhetsplaneringen som ska ske på anstalt.

Ansvariga

Madeleine Moberg Enhetschef

Truls Hallin Avdelningschef

Britt-Marie Pettersson Förvaltningschef